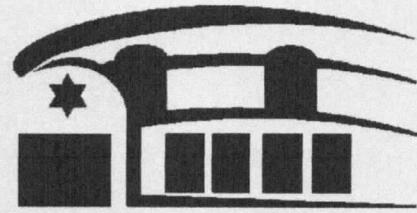


The
Dr. Yitzchak Belizon z"l
BEIS MEDRASH
OF BOCA RATON SYNAGOGUE



Men's Afternoon Kollel

Sponsored by Frohlich Financial Group, LLC

CONTEMPORARY HALACHA TOPICS

Yarmulka in the Workplace

Rabbi Efrem Goldberg



For more information, or to sponsor a shiur, please contact the Rosh Beis Medrash,
Rabbi Simcha Shabtai, at rss@brsonline.org or 347.439.7031

- I. Introduction
 - a. Yarmulka lawsuit
 - b. Pentagon rules about yarmulka

- II. Origin of Yarmulka
 - a. Hakirah – origin of word
 - b. Kiddushin 31a – Rav Huna wouldn't walk 4 amos without covering his head.
 - c. Shabbos 118b – reward for never walking 4 amos without covering head
 - d. Shabbos 156b – Rav Nachman bar Yitzchak's mother covered his head
 - e. Why?
 - i. Levush – awareness of Hashem above
 - ii. Maharsha – respect and subordination
 - iii. Lev Avraham – wearing a yarmulke is fulfillment of ahavas Hashem and yiras Hashem
 - f. Law or custom?
 - i. Shulchan Aruch HaRav – began as positive custom, but today the law
 - ii. Maharshal – yarmulka is only a custom, not a law
 - iii. Gra - not even obligated to wear while pray.
 - g. What is the minimum size?
 - i. Rav Ovadia – seen from all sides
 - ii. Rav Moshe – cover majority of head

- III. Yarmulka at work – strict view
 - a. Mahari Bruna – issue of chukas ha'akum since non-Jews go with uncovered head
 - b. Maharam Brisk – bareheaded began as midas chassidus, but became assur deorysa because of chukas ha'akum.
 - c. Be'er Moshe – Maris ayin, no heter even for work
 - d. Minchas Yitzchak 3:33:3 (England 1965) – every case is different.

- IV. Yarmulak at work – lenient view
 - a. Rav Moshe o.c. 4:2 -not chukas ha'akum because in America people go bareheaded not for religious reasons.
 - b. Rav Moshe c.m. 1:93 – yarmulka only middas chassidus and not obligated to lose money to observe it. But can only go bareheaded at work, not on way there or back.
 - c. Rav Moshe y.d. 4:11:3 – if can't get a job while wearing a yarmulka, can take the job without one.

- V. Interview
 - a. Can take it off for interview and wear when get the job?
 - i. Shulchan Aruch c.m. 228:6 – geneivas da'as
 - ii. Igros Moshe o.c. 4:2 – permitted going to interview without yarmulka and never qualified about disclosure.

- VI. Making Berachos
 - a. Rivlin put on yarmulke to recite שהחיינו at embassy opening
 - b. Shulchan Aruch – can't make beracha bareheaded
 - c. Maharshal – knows of no prohibition to recite a beracha without a kippa.
 - d. Shulchan Aruch – putting hand on head doesn't work
 - e. Bach – use sleeve
 - f. Toupee
 - i. Emes L'Yaakov – toupee is maris ayin

- VII. Exceptions
 - a. Aruch Ha'Shulchan o.c. 2:10 – when testifying can go bareheaded
 - b. Melameid L'Hoil – Rav Hirsch's school

- VIII. Conclusion
 - a. Our brothers in Europe can't wear Yarmulkas, we have privilege of wearing and should.



METRO

'Beanie meanie' lawsuit

By Erin Calabrese

August 9, 2011 | 4:00am

An Italian man walks into a consulting firm wearing a yarmulke . . .

Ciro Rosselli, 29, of Queens, claims in papers filed in Manhattan federal court yesterday that he donned the religious head cover in the office while practicing "theosophy," an obscure spiritual philosophy that holds "there is no higher religion than truth."

But the non-Jewish man's colleagues at McKinsey & Co. apparently thought wearing the Jewish skullcap wasn't kosher — and allegedly unleashed a torrent of taunts at the Astoria, Queens, resident.

Rosselli claims that his boss sent him an e-mail likening him to Kabbala fan Madonna for his sudden embrace of Judaism, while another co-worker suggested he was just trying "to hide his bald spot."

The alleged abuse also included accusations that Rosselli wasn't a "real Jew," with one supervisor demanding: "Take that [yarmulke] off! You're creeping me out!" according to his lawsuit.

Rosselli's suit seeks unspecified money damages from the consulting giant for discrimination and retaliation, because it allegedly fired him over his complaints to the Human Resources Department.

Rosselli told The Post that he began exploring theosophy in 2007, shortly before he was hired by McKinsey as an executive assistant.

"It is about finding truth in all religions," he said. "I'm still learning all of the different facets."

But when Rosselli appeared in the office sporting a yarmulke, one disbelieving colleague allegedly told him, "You can't be Jewish if you're Italian."

Another reportedly said, "I guess I won't be asking you for a loan" — which his suit calls "a reference to the stereotype that Jewish people are 'cheap.'"

Rosselli also says his boss, Gina Denardo, sent him an e-mail with the subject line "Madge Rosselli." Madonna's nickname is Madge.

Rosselli says he complained about the "religious discrimination and harassment" the next day but was told by an HR worker to "wait it out."

His suit says he was fired in April, two days after going to the cops with allegations that Denardo had an ex-boyfriend threaten him for complaining about the treatment he was receiving.

A McKinsey spokeswoman declined to comment.

Pentagon Relaxes Rules On Religious Clothing And Appearance In Military Uniforms Allowing Turbans, Head Scarves And Yarmulkes

REUTERS | David Alexander

(Reuters) - The Pentagon took steps on Wednesday to give individual troops greater latitude to wear turbans, head scarves, yarmulkes and other religious clothing with their uniforms, but advocacy groups said the new policy fell short of what they were seeking.

"The military departments will accommodate individual expressions of sincerely held beliefs (conscience, moral principles, or religious beliefs) of service members" unless it might affect military readiness or unit cohesion, the updated policy on religious accommodation said.

The policy was mainly expected to affect Sikhs, Muslims, Jews and members of other groups that wear beards or articles of clothing as part of their religion. It also could affect Wiccans and others who may obtain tattoos or piercings for religious reasons.

Lieutenant Commander Nate Christensen, a Pentagon spokesman, said for the first time the Defense Department's policy encouraged acceptance in the military of beards, long hair and articles of clothing worn for religious reasons so long as they do not interfere with good order and discipline.

A service member who wants to wear a beard or article of clothing for religious reasons must seek permission, or an accommodation, from the military. The Pentagon previously made only a small number of accommodations to its uniform policy to enable Sikhs to wear turbans.

Advocacy groups expressed concern that the updated policy does little to protect Sikhs and others from the whims of their commanders.

Amardeep Singh, a spokesman for the Sikh Coalition, said it was the first time the Pentagon had indicated it was willing to accommodate long hair grown for religious purposes.

Noting that the religious accommodation would have to be approved each time a service member changed assignments, Singh said, "What is disappointing ... is that the presumptive bar on the Sikh articles of faith remains.

"So a Sikh can't just sort of enlist in the U.S. military and expect that they won't down the line have to make the false choice between their faith and their service to the country," he said.

Army Corporal Simranpreet Lamba, one of only three currently serving observant Sikhs to have received permission to keep their hair and turban, said the updated policy was a small step in the right direction.

"I really appreciate that the Army has looked into the matter and tried to add something, but at the same time it doesn't provide any kind of accommodation for all the Sikhs who want to join," he said.

Lamba said it took him nine months to receive permission to keep his hair, beard and turban and he has not had problems with the accommodation in his 3.5 years in the service.

He said he uses a thin turban like a bandana while wearing a helmet, and has been able to get an effective seal with his gas mask despite his beard, a common concern for people with beards in the military.

Ibrahim Hooper, a spokesman for the Council on American-Islamic Relations, said he welcomed any move to broaden religious accommodation in the U.S. military.

"We've dealt with this issue on a number of occasions, whether it was with beards or with head scarves or even in support of the Sikh community on the issue of turbans and skullcaps for the Jewish military personnel," he said.

"I'd have to see how it's carried out in practice," Hooper said. "If it's subject to the whim of individual commanders that becomes problematic because that's what we've seen in the past - some are allowed, some are denied."

1. *Hakirah* v. 2, 2007
Dan Rabinowitz

The source of the word is unclear. Some maintain it is derived from the Turkish word *yarmuluk*, meaning rainwear. Others argue the word is derived from a combination of two Turkish words—*yarim* (half) and *gap* (hat) or a half or small hat. The folk etymology links “yarmulke” with two Aramaic words, *yira malkab*—fear of the King. See Gunther Plaut, “The Origins of the Word ‘Yarmulke’” *HUCA* 26 (1955) 567–70; see also Herman Pollack, *Jewish Folkways in Germanic Lands (1648–1806)*, Cambridge: M.I.T. Press, p. 266 n. 71 and the sources cited therein. (I would like to thank R. Eliezer Brodt for calling this important source to my attention.)

The word yarmulke has also entered popular expression. The major dictionaries all have entries for yarmulke. Interestingly, the Oxford English Dictionary defines yarmulke as “a skull-cap worn by male Orthodox Jews at all times.” Oxford English Dictionary, 2nd edition 1989, s.v. “yarmulke” (emphasis added); compare with *Webster’s New Collegiate Dictionary*, G & C Merriam Corp, Springfield, Mass., 1978, s.v. “yarmulke” (“a skullcap worn ... in the synagogue and the home”) and *American Heritage Dictionary*, Houghton Mifflin Co., Boston, 1985, s.v. “yarmulke” (“a skullcap worn by male Jews, esp. those adhering to the Orthodox or Conservative tradition”).

2. *Kiddushin* 31

The theme of God’s presence in *this* world is continued with the following Amoraic teachings:

כל העובר עבירה בסתר – אָמַר ר’ יצחק – R’ Yitzchak said: Someone who commits a sin in secret כאילו דוחק רגליו שבינה – pushes, as it were, the “feet” of the Divine Presence, – שְׁנָאֲמַר: „כֹּה אָמַר ה' הַשָּׁמַיִם בְּסֵאֵי וְהָאָרֶץ הָדָם רִגְלָיו” – as it is said: Thus says HASHEM, The Heaven is My throne and the earth is My footstool.^[13]

אָסוּר לָאָדָם – אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי – R’ Yehoshua ben Levi said: אָסוּר לָאָדָם לָלַךְ אַרְבַּע אַמּוֹת בְּקוּמָה זְקוּפָה – A person is forbidden to walk four amos with an erect posture, שְׁנָאֲמַר: „מֵלֵא, כֹּל-הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ” – because it is said: The entire world is full of His glory.^[14]

לֹא – אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי – RAV HUNA SON OF RAV YEHOSHUA – רַב הוֹנָא בְרִיהַ דְרַב יְהוֹשֻׁעַ – did not go four amos with his head uncovered. – אָמַר שְׁבִינָה לְמַעְלָה מֵרֵאשִׁי – He said: The Divine Presence is above my head.

3. *Shabbos* 118b

The Gemara records a series of statements from different Amoraim who were exceedingly careful in the observance of a particular mitzvah:^[48]

תִּיתִי לִי דְקִיּוּמִית שְׁלֵשׁ – אָמַר רַב נַחֲמָן – Rav Nachman said: May [a reward] come my way for having faithfully discharged the requirement to eat three meals on the Sabbath. – אָמַר רַב יְהוּדָה – Rav Yehudah said: תִּיתִי לִי – May [a reward] come my way for having practiced contemplation of my prayer.^[49]

תִּיתִי לִי – אָמַר רַב הוֹנָא בְרִיהַ – Rav Huna the son of Rav Yehoshua said: תִּיתִי לִי – דְלֵא סְגִינָא אַרְבַּע אַמּוֹת בְּגִילּוֹי הָרֵאשׁ – May [a reward] come my way for never having gone four amos with my head uncovered.^[50] – אָמַר רַב שֵׁישֶׁשׁ – Rav Sheishess said: תִּיתִי לִי דְקִיּוּמִית – May [a reward] come my way because I observed the mitzvah of tefillin.^[51] – וְאָמַר רַב נַחֲמָן – And Rav Nachman said: תִּיתִי לִי דְקִיּוּמִית מְצֻנָת צִיצִית – May [a reward] come my way for having observed the mitzvah of tzitzis.^[52]

4. *Shabbos* 156b

Another incident:

– וּמִדְרַבֵּי נַחֲמָן בַּר יִצְחָק נָמִי אִין מִזְל לְיִשְׂרָאֵל – And so too from the incident that occurred with R’ Nachman bar Yitzchak we may conclude that the celestial signs hold no sway over Israel. – דְאִמְרִיהַ דְרַבֵּי נַחֲמָן בַּר יִצְחָק אָמְרִי לָהּ בְּלִדְאֵי – For the astrologers once told R’ Nachman bar Yitzchak’s mother: בְּרִיקָה – Your son will be a thief. – לֹא שְׁבַקְתִּיהּ גְלוּיֵי רִישׁוּהָ – She never allowed him to uncover his head. – אָמְרָהּ לִיהּ – Cover your head so that the fear of Heaven should be upon you.^[14]

– וּבְעֵי רַחֲמֵי – and pray for God’s mercies that the evil inclination should not dominate you. – לֹא הָוָה יָדַע אֲמַאי קָאֲמְרָהּ – He never knew why she told him this. – יוֹמָא הַר – One day, – וְחֵיב קָא גָרִיס תּוֹתִי דִיקְלָא – he sat studying under a palm tree, – וְנָפַל גְלוּיָא מֵעִילּוּיָהּ רִישׁוּהָ – and the cloak fell off his head. – דְלֵי עֵינָהּ תּוֹנָא לְדִיקְלָא – He lifted his eyes and saw the palm. – אֲלִמְיָהּ יִצְרָהּ – His evil inclination overpowered him, – סָלִיק פְּסָקִיהּ לְקִיבוּרָא בְּשִׁנְיָהּ – and he went up and chopped off a cluster of dates with his teeth.^[15]

5. Levush o.c. 2:6
 R' Mordechai Yaffe
 1530-1612

ו' וכשיקום וילך, ילך בהכנעה ובכפיפת קומה ולא ג' בקומה
 זקופה (ב), מפני שנראה כדוחק רגלי השכינה, שהוא
 ממלא כל העולם, שנאמר [ישעיה ג'] מלא כל הארץ כבודו.
 ומצדדים זה ג"כ אסור לילך ארבע אמות ד' בגילוי הראש,
 אלא יכסנו, כי ההולך בגילוי הראש, הולך בקלות ובקומה
 זקופה, וכאילו אין לו אלוה ממעל ראשו ג' (ג). וכן יכסה

6. Maharsha
 R' Shmuel Eidels
 1555-1631



. גילוי רישא איל כו'. בשאר

חיגי נמי אמרי' פ"ק דקדושין דבעי כוסוי ראש ומשום דשכינה למעלה מראשו ומאי רבותיה דרב נחמן
 ב"י ואיכא למימר דאימיה דרב נחמן ב"י דקדקה לכסות ראשו עפי שיהיה לו כובד ראש ביוחר משום יראה
 שלא יהיה גנב ויחא השחא דאמר דנפל גלימא מעל רישיה ואנן אמרי' דרבנן הוה להו פריסת סודר
 על רישיהון כדאמרי' ת' המוליא יין סודרא סוד ה' ליראיו פי' הערוך יראי ה' יולאין בו וצפרק ע"פ
 סודריה דמר כדרבנן כו' אלא דאית לן למימר דאימיה דרב נחמן ב"י הוסיפה לכסות ראשו בגלימא כדי
 שיהיה לו כובד ראש עפי משום הך יראה דאיל כלדאי וק"ל :

7. Lev Avraham#1
 R' Avraham Weinfeld

ועוד נלע"ד לומר דבר חדש דעיקר דין זה הוב דינא
 דאורייתא, והנה מלוא עשה מן התורה לירא את
 השם הנכבד והגורא שאמר את ה' אלוקיך תירא, עיין
 רמז"ם פ"ג מהל' יסודי ה"א, והנה לכאורה ידוע חקירת
 הראשונים צמלות אהבת ויראת ה' דאך שייך צזה לוי
 לאהוב ולירא הלא זה תלוי בלב האדם ואם צמלמו לא
 ירגיש אהבה ויראה לה' הטוב לשוא צזה כל לוי כי לא
 יועיל להציל אהבה ויראה אל לבו, ותיירו שמלות התורה
 כן הוא שחייב אדם לעשות כל הדברים ולהשוב כל
 המחשבות שיצאו אותו לאהבת וליראת ה' ועל זה שפיר
 שייך לוי כי הוא מלוא מעשית, וזה כונת הרמז"ם שם
 ה"ג וז"ל והאך הוא דרך לאהבתו ויראתו צעשה שיתבונן
 האדם צמטשו וצרוואיו הנפלאים הגדולים וכו' מיד הוא
 אוהב ומשבח וכו' ומיד הוא נרתע לאחוריו ויפחד וכו',
 עיי"ש צדצרו הק' וכוונתו כמו שכתבנו לעיל והאך הוא
 דרך לאהבתו ויראתו, ר"ל אך אפשר צזה לוי הלא הוא
 דבר המסור ללב, ומתחזק שהלוי הוא לעשות דברים
 המצויים לאהבה וליראה היינו שיתבונן צמטשו כנ"ל,
 ונמלא שיש מלוא עשה מה"ת לעשות כל הדברים המצויים
 אותנו לידי יראת ה', וממילא אם חז"ל הקדושים הורו
 לנו וגילו לנו צרוה קדש צמס' שבת (דף קנ"ז ע"ג)
 שכיסוי הראש הוא סגולה ליראת ה' כדאיתא שם כסי
 רישך כי כיכי דתהוי עלך אימתא דשמיא, וא"כ ממילא
 מחוייבים אנו מדין תורה לשמוע דברי חכמים ולעשות
 כדצריהם כי כיכי דתהוי עלך אימתא דשמיא כי מדינא
 חייב אדם לעשות כל מה שיכול כדי להציל עצמו ליראת
 שמים כנ"ל ודו"ק.

עוד יש להאריך ובי שנותיו יאריך וזכה לוכי - עקב
 תשמעון - מלוא קלות שאדם דש צעק - ושמר
 ה' את הצרות לנו ולכל ישראל צ"א.

8. Shulchan Aruch Ha'Rav
R' Shneur Zalman of Liadi
1745-1812

ו' ומדת כח הסידות שלא לילך ד"א בנילוי הראש גם בימיחם שרוב העם היו תילים לילך לפעמים הרבת בנילוי הראש מפני הרום בימים תחם ועכשיו בוסח' שטולם דרכם לכסות ראשם לעולם אסור לילך או אפי' לישב בנילוי הראש משום צניעות שהרי זה כגמלה בשרו המכוסה ונס הקטנים נכון לכסות ראשם כו וכ"ש במדינות אלו שהנעים נהגו לנלות ראשם וישראלים קדושים נזהרי' בזה משום צניעות א"כ החולך או אפי' היושב בנילוי הראש כמו הנז' עובר בלא דובתקותיהם לא תלכו אך אם משים ידיו על ראשו לכסותו די בכך לחכיר רק שלא יזכיר שם שמים כמו שית' כסימן צ"א :

9. Maharshal
R' Shlomo Luria
1510-1573

סימן ע"ב

למעלה מראשי משמע דוקא בקומה זקופה הוא אסור אבל בגילוי הראש אין בו איסור אלא שרב הונא החמיר על עצמו מכח מידת הסידות ועכשיו הוא להיפך בקומה זקופה אינם נזהרים ואדרבה הגאים והעשירים הולכים גטויי גרון ובגילוי הראש נזהרים לא מחמת הסידות אלא סוברים דת יהודית הוא. עוד מצאתי כתוב הא דגלוי הראש כו' היינו באויר השמים דוקא וכן נראה לפרש הא דקומה זקופה אף שמלא כל הארץ כבודו מ"מ אינו נראה כאילו אינו משגיח בעושיהו כי אם מי שהולך באויר השמים ושם יש לו לזכור ולהתעורר אף שמהרר"י כתב שאין לחלק בין בית לחצר כי מלא הארץ כבודו היינו בהזכרת השם וכן מסתבר שמדת הסידות הוא בהזכרת השם שלא יהא בגילוי הראש כמו הולך ד' אמות באויר השמים וכן מצאתי כתוב בשם הר"ם* שכל זה מידת הסידות אלא שהר"ף כתב שיש למחות שלא לכנס בב"ה בגילוי הראש וכן הטור לא כתב ויכסה ראשו אלא גבי תפילה ולא גבי ק"ש ומה אעשה שהעם נהגו בו איסור ואיני רשאי להקל בפניהם. ושמעתי על חכם אחד כשהיה לומד היה לומד בגילוי הראש ואמר שכבד עליו המשא ומ"מ נראה בעיני אף שאין איסור בדבר ואף לא מידות הסידות כשאינו מוכיר השם מ"מ לת"ח יש לו להזהר מאחר שהעם תופסים בה לקלות ולפריצות כאלו עובר על דת יהודית ואפילו לומד בתדרו אין לסמוך על זה שמא העם הארץ יראה ויקל בו לא בחינם אמרו כל שאסור מפני מראית העין אפי' בחדרי חדרים אסור ועכשיו אני אגלה את קלון האשכנזים בודאי מי ששונה יין נסך במלון של גוים ואוכל דגים מבושלים בכלים שלהם והמחמיר הוא שמאמין לפונדקית שלא בשלו בה אין חוששין עליו ואין בודקין אחריו ונהגין בו כבוד אם הוא עשיר ותקיף ומי

שאלה למי שראשו כבד יש לו היתר לישב ולאכול בגילוי ראש.

תשובה אין אני יודע איסור לברך בלא כסוי ראש ומהר"י פשוט לו שאסור בהזכרת שם בלא כיסוי הראש ולא ידענא ממאי והנה מצאתי שכתב במסכת סופרים (פי"ד הט"ו) יש בו מהלוקת שכתב פוחח הנראים כרעיו או בגדיו פרומים או מי שראשו מגולה פורס את שמע וי"א בכרעיו ובבגדיו פרומים פורס אבל לא בראשו מגולה ואינו רשאי להוציא הזכרה מפיו ע"כ. ור' ירוחם כתב בסוף נתיב ט"ז שאסור לברך בגילוי הראש ולולי שאיני רגיל לחלוק על הקדמונים א"ל שיש גדול שיסייעני הייתי נוטה להקל ולברך בגילוי הראש ואפילו לקרות ק"ש שרי שהרי איתא במדרש רבה (ויקרא פרשה כ"ו) אמר רבי ברכיה מלך בשר ודם משגר פרוטגמא שלו למדינה מה הם עושין כל בני המדינה עומדים על רגליהם ופורעים את ראשיהן וקוראין אותה באימה ביראה ברתת ובזיע אבל הקב"ה ית' אומר לישראל קראו ק"ש פרוטגמא דידי הרי לא הטרחתי עליכם לקרות לא עומדים ולא פרועי ראש כו' משמע להדיא דליכא איסור בפריעת ראש אלא שלא החמיר עליהם ומה אעשה שכבר הורו לאיסור אבל בזה תמיהני שנהגו איסור בפריעת ראש אף בלא תפילה ולא ידעתי מאין זה להם כי לא מצינו איסור בפריעת הראש כי אם לאשה כדאיתא בפ' המדיר (ע"ב). וממדת הסידות הוא שלא לילך ד' אמות בגילוי הראש ודוקא הליכה ד' אמות כדאיתא פ' כל כתבי (ק"ח:): אמר ר' הנינא* תיתי לי דלא סגינא ד' אמות בגילוי הראש והוא ממדת הסידות כמו שחשיב שם אינך תיתי לי כו' ועוד ראייה מפ"ק דקידושין (ל"א.) דמסיק שם אמר ריב"ל אסור להלך ד' אמות בקומה זקופה שני' מלא כל הארץ כבודו רב הונא בריה דרב יהושע לא מסגי ד' אמות בגילוי הראש אמר שכינה

* היינו הר"ם מרוטנבורג בספר תשב"ץ סי' תקמ"ט.
ועי' ביאור הגר"א או"ח סי' ח' סעי"ב.

"I will now reveal the hypocrisy of the Ashkenazim. A person can drink *ya'in nesekeh* in a non-Jewish tavern, eat cooked fish [in violation of *bishul akum*] in their pots [a *kaashrut* problem] ... no one questions his religiosity and people will show this person respect, if he is wealthy and powerful. However, one that eats and drinks only kosher foods but does so bareheaded, people consider him as though he has left the folds of Judaism."

שהיה אוכל ושותה בהכשר רק שהיה בגילוי הראש היו תופסין אותו כאלו יצא מן הכלל. ע"כ החכם עיניו בראשו שידע להשמר שלא יתפשו עליו ואם כבוד עליו להגיה על ראשו דבר כבוד יכסה ראשו בבגד פשתן דק או במשי ומ"מ נראה אפי' מי שירצה לברך ברכת נהנין והוא בלילה שאין לו כובע עליו או כשרוחץ באמבטי די לו במה שמכסה את ראשו בידיו אף שגדול אחד העתיק לאיסור ומהרר"א הביאו וראיתו מר"ת שכשהיה רוחץ בהמין והיה שותה היה מתכסה בבגד כנגד לבו כו' משמע דוקא בבגד ולא בידים אין זה ראייה כי מ"ה לא חשוב כיסוי שדרך האדם להניח ידיו על לבו והרואה לא ידע שצריך לכסות את הלב או ידמה לו שלא כסו ממש כנגד הלב אבל למעלה מראשו שהוא דבר הניכר מספיק בכיסוי היד בפרט לפי מה שכתבתי שאין בו איסור כ"א חסידות מספיק לו כיסוי היד בפרט באקראי בעלמא.



10. *Yechaveh Da'as* 4:1
R' *Ovadia Yosef*
1920-2013

סימן א

שאלה: האם הכיפה שעל הראש צריכה לכסות את כל הראש, או רובו, או שמא אין שיעור מיוחד לגודל הכיפה, ודי בכל שהוא?

בסיכום: מותר מן הדין ללכת בכיפה קטנה שעל הראש אף על פי שאינה מכסה את רוב הראש, ובלבד שתהיה ניכרת ונראית מכל צדדי הראש מלפנים ומאחור. ובשעת קריאת שמע ותפלה, וכל שכן בברכת המזון, ראוי להקפיד לחבוש כובע, או לכל הפחות כיפה המכסה את רוב הראש. ולשומעים ינעם ועליהם תבוא ברכת טוב.

11. Igros Moshe o.c. 1:1
R' Moshe Feinstein
1895-1986

אגרות משה

אורת חיים



פימן א

בכיסוי מקצת הראש לענין לילך ברחוב ולענין ברכה

ו' אלול תשס"ז.

מע"כ ידידי הרה"ג ר' משה זאב אספיס שליט"א.

הנה בדבר כיסה מקצת הראש כגון ביארמולקע קטנה אם מותר לילך כן ברחוב כמו שרואה שרבים מיראי ה' נוהגים לילך כן ברחוב, אבל ראה כתרי"ה תשובה מהגאון ר' שלמה קלוגער בס' האלף לך שלמה דבכיסוי מקצת מתיר רק בפחות מד' אמות ובגילוי כל הראש אוסר אף בפחות מד' אמות ורצה כתרי"ה לידע דעתי הקלושה איך להתנהג למעשה.

הנה דברי הגאון רש"ק תמהים לכאורה מאד, כי איך אפשר לפרש מה שנאמר בגמ' קדושין דף ל"א רב הונא ברי' דר' יהושע לא מסגי ד' אמות בגילוי הראש וכן הוא בשבת דף קי"ה, שהוא לא בגילוי הראש ממש אלא שהיה מכוסה אבל רק מקצת הראש, דאף אם הי' לו איזה קושיא שהיתה מתורצת בפירוש כזה אין שייך לתרץ בדבר שהוא לא כמפורש בגילוי הראש פירוש מגולה ולא אם הוא בדוקא מכוסה אף משהו, ובפרט שאין שום הכרח לפרש פירוש כזה שעכ"פ הוא זר ודחוק.

וגם הא לבד הא דרי"ה בד"ר יהושע כאן ובשבת לא נזכר בשום מקום שיש איסור ולא אף מדת חסידות אף בגילוי כל הראש ואדרבה בהרבה מקומות הוא כמפורש שאין בזה איסור כדהביא הגר"א בס"י ח' ס"ק ו' ואם כן מנליה דאסור בגילוי כל הראש אף בפחות מד' אמות אם במקום זה דרב הונא בריה דרב יהושע מפרש שהוא ד' אמות דוקא. בשלמא הבי"ח שאוסר אף בפחות מד' אמות מצד מדת חסידות והובא במג"א סימן ב' סק"ו הוא משום שמפרש ד' אמות שבגמ' לא דוקא מהטעם דכיון שהוא משום כבוד השכינה שלמעלה מראשו מה לי ד' אמות או פחות, ומשי"כ המג"א ומדת חסידות אפילו בפחות מד' אמות ההכרח כדפי' במחצית השקל שגם המג"א אינו סובר שיש איסור בד' אמות מהא דמפורש במג"א סי' צ"א סק"ג שאף

ד' אמות הוא רק מדת חסידות ורק להוציא הזכרה וליכנס לביהכ"נ אסור עיי"ש (ועיין ביד אפרים ודבריו דחוקים), אבל הגרש"ק שמפרש ד' אמות שבגמ' הוא דוקא אך פי' שאיירי בגילוי מקצת, מנא לי' לאסור בגילוי כולו אף בפחות הא לא הזכר דין גילוי כל הראש כלל ואין לדון אף אם הוא חמור מגילוי מקצת, יותר ממה שמצינו בגילוי מקצת, דאם סובר מסברא דאינו כבוד השכינה אף בפחות מד' אמות כסברת הבי"ח וסובר לפי פירושו שאף בגילוי מקצת נמי אינו כבוד השכינה ובהו איירי בגמ' הו"ל לאסור אף בגילוי מקצת גם בפחות מד' אמות, אלא סובר שלא שייך כבוד השכינה כשיושב ואף במהלך פחות מד' אמות אין לאסור אף בגילוי כל הראש בפחות מד' אמות.

וצריך לומר לתרץ דבריו שסובר דבגילוי מקצת נמי אינו כבוד השכינה וסובר דד' אמות דוקא ולכן מפרש בגמ' שהוא אף בגילוי מקצת ואין חלוק מדינא דגמ' בין גילוי כולו לרק מקצת שבתרווייהו ליכא איסור אלא מדת חסידות, ורק בד' אמות, אבל האידנא שאיכא איסור מצד חוק עכ"ם כסברת הט"ז בס"י ח' סק"ג זה איכא אף בירושב וכדמשמע כן שם בט"ז וכן יש איסור אף בהולך פחות מד' אמות, ואיסור זה ליכא אף בכיסוי מקצת דכבר אינו כחוק העכ"ם, וכדאיאת שם בט"ז שליכא אף בכיסוי היד על הראש דודאי די בזה לסלק חוקות העכ"ם כיון שהוא מורה בזה שאסור לו לישב בגילוי הראש עיי"ש, וכ"ש בכיסוי מקצת שאינו כחוק העכ"ם שאין לאסור וא"צ בזה לטעם הט"ז בכיסוי היד, ונמצא ממילא חלוק לדינא שבגילוי כל הראש אסור אף בפחות מד' אמות ואף בישיבה לבד, ובגילוי מקצת שליכא איסור זה אלא מדת חסידות שבגמ' שנאמר סתם גילוי הראש בזמנא שלא הי' זה חוק העכ"ם וסובר שהוא אף בגילוי מקצת הוא דוקא בד' אמות ונוגע לן דין הגמ' למעשה רק בגילוי מקצת.

ונצטרף לפרש בכונת לשון הגרש"ק שהעתיק כתרי"ה שמה דאמר' דלא ילך ד"א בגילוי הראש דמשמע פחות מד' אמות מותר, היינו רק במקצת הראש בזה אסור רק ד' אמות תחת אויר הרקיע הא פחות מד' אמות מותר, אבל בגילוי כל הראש

אסור אף פחות מד' אמות, אין כוונתו לפרש כן בלשון הגמ' דבגמ' שאינו לאיסור מצד חוקות העכו"ם שלא היה אז כן חוק העכו"ם אלא למדת חסידות מצד שהשכינה למעלה מראשו איירי אף בגילוי כל הראש כפשטות הלשון וגם דא"א לפרש כלל חלוקו מדין הגמ' כדבארתי, אלא כוונתו אולי על לשון הש"ע ולא ילך ד' אמות בגילוי הראש דמוקים בגילוי רק מקצת משום דהאידינא אסור בגילוי כל הראש מדינא אף בפחות מד' אמות ואף בישיבה. ומסתבר יותר שגם אין כוונתו לפרש כן בש"ע שאירי רק בגילוי מקצת כדהקשתי שא"א לפרש היפוך לשון גילוי הראש, אלא דהש"ע ודאי איירי אף בגילוי כל הראש משום דהש"ע אינו אוסר מטעם חוק העכו"ם וכדמוכרח כן גם להט"ז שכתב על הש"ע בסק"ה דרוכב ויושב בעגלה הוא כמהלך משמע דבישיבה מתיר לא רק בביתו אלא אף תחת אויר הרקיע, והא לטעמיה דיש בזה איסור דחוק העכו"ם אסור אף בישיבה ואף בבית וכמפורש בט"ז סי' ח', אלא צריך לומר דדין הש"ע שלא כתב שאסור לילך כמו שכתב לעיל מזה בדין קומה זקופה אלא כתב ולא ילך ד' אמות בגילוי הראש שמשמע שהוא רק ממדת חסידות, וכדייק כן גם בס' יד אפרים והוא רק במהלך ולא ביושב, ע"ז חידש הט"ז שרכוב ויושב בעגלה הוא כמהלך מהא דקדושין דף ל"ג ויש גם בו המדת חסידות שבש"ע אבל בס"י ח' חידש שהאידינא איכא גם איסור מצד חוק עכו"ם שהוא אף בישיבה, ומה שלא אסר המחבר מטעם חוק העכו"ם הוא משום שדבר זה תלוי לפי המקומות שאם באותן מקומות אין העכו"ם נוהגין כן אין לאסור, והמחבר היה במקומות הערביים שאין נוהגין להסיר הכובע, וזהו גם כוונת הגרש"ק שהוא לדינא האידינא במקומותינו שהעכו"ם נוהגין להסיר הכובע ולא קאי על לשון הש"ע, ולשון דמה דאמרינן הוא פירושו מה שגם אנחנו לדינא אומרינן כן, ונסתלקו קושיותינו מעליו.

אבל עכ"פ תמוה לומר בלא ראייה חדוש כזה שאף בכיסוי מקצת יהיה אסור, וגם הא משמע מהאחרונים דלא כדבריו, מהא דבטעם שאין מועיל הנחת היד על הראש להזכיר השם להמחבר בס"י צ"א סעי' ד' וכן סובר הרמ"א בס"י ע"ד סעי' ב' דלא כמהרש"ל דמתיר, הוא רק מטעם דאין הגוף יכול לכסות עצמו, ומטעם זה אם אחר מניח ידו על ראשו מותר לברך וכן כשמשיך הבית יד של הבגד על היד של עצמו הוי כיסוי כדאיתא בב"ח הובא בבאה"ט סי' צ"א סק"ד עיי"ש, והא היד אינה מכסה אלא מקצת הראש ומותר אף לברך למהרש"ל

ולהחולקים עליו הוא רק ביד של עצמו והט"ז מודה למהרש"ל בס"י ח' גם לענין המדת חסידות לישיבה ולהלוך ורק לברכה אוסר, ומש"כ הט"ז בס"י ע"ד סק"ב לענין שלא ישב או ילך בגילוי הראש באקראי קצת די בכיסוי ביד אין כוונתו שיהיה בזה האיסור מדת חסידות אם הוא שלא באקראי, דלא מצינו חלוק לענין זה אלא בין ד' אמות לפחות ולא בין אקראי לשלא באקראי, אלא נקט בדהוה שבאקראי קצת מצוי זה, ונמצא שהוא כמפורש שאף לענין ברכה מותר גם בכיסוי מקצת וכ"ש לענין הליכה ד' אמות, ולכן דעת הגרש"ק היא שלא ככל האחרונים והוי דעתו דעת יחיד.

אך אף לדעת הגרש"ק נראה לע"ד שהוא רק בכיסוי פחות מרוב הראש דיסבור דרובו ככולו גם לדין זה וכשהרוב מגולה הוא כמגולה כולו אבל כשהרוב מכוסה גם לדידיה ליכא שום זהירות, ובמחצה מצומצם כיון שהאיסור נאמר על ראש מגולה ומחצה אינו כרוך אין להחשיב זה מגולה ואין לאסור אף לדעתו, אבל אולי אף בזה חושש לאסור משום דא"א לצמצם וצריך שיהיה הרוב מכוסה ואף שגם באיסור דרבנן הא מקילין במחצה אף שא"א לצמצם כדמצינו בעירובין מ"מ אולי החמיר לחוש כיון שלענין ברכה והזכרת השם הוא לכבוד השם לא רצה להקל אף שהוא ספק איסור דרבנן, וממילא חש להחמיר גם בהליכה אף שהוא רק ממדת חסידות כדי שלא לחלוק ולכן אולי מצריך שיהיה הרוב מכוסה, ואיסור דחוק העכו"ם ודאי ליכא אף רק במיעוט מכוסה אם אך נחשב זה בעיני בני אדם לראש מכוסה.

ולכן למעשה הרוצה להחמיר ולחוש לדעת הגרש"ק צריך לכסות רוב ראשו שהוא ברוב הכובעים וביארמולקעס הגדולים, אבל לדינא אין מחייבין לחוש לדעתו כיון שהיא דעת יחיד ובפרט שהוא רק באיסור ממדת חסידות אף שעתה שכבר נהגו ישראל יש לדון בזה כעין איסור, משום שלא היה המנהג להחמיר יותר מהראוי לפי הגמ' והש"ע ולכן אם אך מכוסה באופן שנקרא שראשו מכוסה רשאים לילך ברחוב ואף לברך וכמו שעושים כן הרבה ואין להחשיבם ח"ו לקלים.

ומצד דין נדר שנהג שלשה פעמים אין לאסור דכיון דהזכר בגמ' ובש"ע שכן ראוי לנהוג לכל אדם עושה בסתמא רק לפי הדין שנאמר בזה דהוא רק למדה טובה שראוי לכל ישראל לנהוג במדת חסידות זה ולא נחשב זה לקבלת נדר דרך דבר שהזכר שיהגו כן ת"ח ויראי ה' אם התחיל אחד לנהוג

כן בסתמא אמרינן שהוא בג' פעמים לקבלת נדר אבל לענין גילוי הראש שבש"ע נאמר זה לכל ישראל שינהגו כן אף שהוא רק מצד מדת חסידות אין להסתפק כלל בנדר אלא ע"ד הש"ע עושה שהוא רק למדת חסידות.

ובסתירת דברי המג"א שבסי' צ"א כתב שאף לילך ד' אמות הוא רק ממדת חסידות ובסי' ב' כתב ומדת חסידות אפילו פתוח מד' אמות שמשמע שלילך ד' אמות הוא איטור שדחקו במחצית השקל וביד אפרים לתרץ דבריו, היה נראה לע"ד דלילך ד' אמות אף שעיקר הדין הוא ממדת חסידות אבל כבר נהגו כל ישראל להתנהג במדת חסידות זה אפילו אנשים פשוטים אבל מדת חסידים להיחידים המתנהגים בחסידות וכן לכל ת"ח יש להחמיר שלא לילך בגילוי הראש אפילו בפנתות מד' אמות. ולדינא יש לאסור אפילו בישיבה מצד חוק העכ"ם כהט"ז, והמ"גא משמע שפליג על הט"ז וצ"ע בטעמו, ואולי בישיבה אף המג"א יודה דאסור משום חוק העכ"ם שכן עושין כשיושבין לאכול או בחבורת אנשים בעלמא להסיר הכובע אבל בהלוך אין דרכם להסיר הכובע ולכן אין לאסור ההלוך משום חוקי העכ"ם. ואולי סובר דחוק העכ"ם נחשב רק בעת התפלה דרך אז הוא חוק שלהם להסיר הכובע אבל בישיבה אין מסירין מצד חוק העכ"ם אלא להקל בעלמא, והט"ז סובר שגם זה נחשב חוק כיון שנמשך להם רגילות זה מצד חוק העכ"ם שלהם שבלא כובע הוא יותר חשיבות, ולכן אף שלישיבה בעלמא אין להם חוק עכ"ם להסיר הכובע יש לזה דין חוק עכ"ם לאסור, ועדיין לא מבורר טעם המג"א לע"ד ויש לאסור כהט"ז.

ידידו המברכו בכוח"ט.

משה פיינשטיין

12. Mahari Bruna #34
R' Yisrael ben Chaim of Bruna
1400-1480

לך מעשה נראה שסלך בגילוי הראש צפני עשרה וכל א' מן החלומים וראה ויחיה צו ולא אשגח עליה וכדא התלמי לראובן:

והשבתי דכדויי כדוי אע"ג דאמרינן צפ"ק דקדושין לא אמרין אלא רב כהנא דנצרכא רבא הוה פקטיי דלא אזיל בגילוי הראש אצל כ"ע לא אלמא דאין קפידא וכן צפ"י כל כתבי תימי לי דלא מוקגי ד' אמות בגילוי הראש הינו לדידהו דבא ישראל הוה והוה מוקגי הכי אכן דדייליכן בין האומות ואינהו אזילי בגילוי הראש וחצי כמקוח הגויס ולא מייכרך זיניהון אלא צכיקוי הראש חסוד השתא כעובר על דת יהודית וכדאמרי בכתובי יולא בגילוי הראש חסוד כעובר על דת ואשכחן חלוקי יהדות צכיקוי צגדים אפילו צמנעליס וסקנליס צפ"י הכונס וצטעח השמי אפי' ערקתי דמקאפי אקור וכיון דמיחא ציה ולא אשגח עליה חסוד כאפיקוקוס וכדוהו לסס שמיס אפי' סרצ לריך לכהוג צו כדוי כרי צמיק כלס ישראל מצרונא:

ואגב זה אומיחא דווקא הליכי אצל ישיבה בגילוי הראש ליכא קפידא שכן דרך ליטב להקל מעליו וכן משמע דלא אזיל בגילוי הראש ולא אומר דלא יטב וכן משמע תימי לי דלא מוקגי ד' אמות משמע אצל ד' אמות לא וכ"ס צישיבה אומס הכל לפי ענין הישיבה הסיח:

כבוד תלמוד חביב, שפתי ישיב דובב,
חריצ בר אוריין ובר אבהין ובר
הקו הנוים לונעלה, כיש נוויה יעקב
שאהנבערג היי:

במפתח צבא, אומיכא לי מחלא טבא, וכו'
יכלח לי על אחירה תשובתי, אף
כי כל תלמוד חביב אללי, וציותר כיה אשר
ידעתיו וצליפתי אלפה כי לחילנא דרברצא יהעצדי,
אזל לא רייתי להורות זזה הלכה לונעשה בנוגע
לפרנקת איש וציהו, ותוכן שאלתו צדון איש
אשר רואים ליתן לו שירות לכלכל ביהו צאופן
שיש צגילוי הראש צעה ענווד על ונשורתו,
אם ונותר לקבל שירות זו:

דהנה עיניו שפיר חזו דברי הראשונים והאחרונים
הנודרים וזהו שרוע אריח קי' צי, ח',
ויזו, ילא, וכנראה דכל ענין איסור גילוי הראש
הוא רק נדת הקידוה, ואפשר דצבית לא תחת
כיפת הרקיע וצלא הילוך ד' אונות אף ונשנה
הקידים אין כאלן והנוקיל צזה ציותר הוא הנוהרשיל
זיל בתשובה קי' עיי' והדימו, ועיי' צומחיק צרכה
להחידא זיל צקי' צי שהאריך והרצה צזה. אונס
העו' צקי' ח' קקיג שדא רג' צהית' הלז, כי האונס
לא הי' צזה איסור, אזל עכשיו שהגויים עשאוה
לחוק הרי יק צו ונשם להא דצחוקותיהם לא
הלכו, אזל לעונות זה הביא צבית נטע שורה
אריח קי' צי דלא שייך איסור דצחוקותיהם לא
תלכו אלא לעושה דבר נוטה ועצודת ד' על
דרך שהונה עובדים, כונו ללצוש ליייה צגילוי
ראש וכו' אזל שאר דברים ונהיכי היתי לאיסור
אעו ונשום דרך הכברים לאכול צשר הי' מוזהר
הישראל שלא לאכלה עכיד, ואני העני לא כן
ענודי, דהרי להדי' מוצאר צקפרא פי אחרי קי'
קליצ יכול לא יצו צבינים ולא יענו כעיועה
כוונתם, תיל וצחוקותיהם לא תלכו לא אחרתי
אלא החקוקים להם ולא צחוקותיהם וכו' ועיי' צהתורי
והנוטה דהפי חוקים היינו הגיווקים הקצועים
צנודיה ואין להם טעם וכו' וכן לקונן צקי' קליצ
איהא ונהי תיל וצחוקותיהם לא הלכו שלא תלכו
צנינוקיות שלהם צדברים החקוקים להם כגון
תיחיות וקרקסאות וכו' שהם וניי לחוק, וכן
מוצאר להדי' צחינוך מלוה קייצ שלא כתינה
כהם צמלצוטינו ועניינו, והביא דברי הקפרא
הכיל ועיי' ש שהביא דברי הקפרי שלא תאמר
הואיל והם יולאים צארגונן גם אני אלא צארגונן
וכו' עיי', ואיך ההי' ננו לענין גילוי הראש
ננו אין לוונר הואיל והם יולאים פרועי ראש
גם אני אלא חייפ, ומה שהביא מודרי הנוצין
זיל על הקרא דלא תעשון כן לדי חלקיכם היינו
שלא יעלה על דעת ישראל לעצוד ד' עפי' דרכם
של אויה וכו', וזה בכלל וצחוקותיהם לא הלכו
וכו' ומה החליט הנטע שורק שאין איסור רק
העבודה לדי' כונו שהם עושים, הנה גצרא חזינא אזל
ראי' לא חזינא דהן אמת דזה הוי בכלל דוצחוקותיה'
לא תלכו אזל ונייל דאם הולך בצבוייהם או
צגילוי ראש כוונתם דאינו בכלל, ונהי שהקשה
עם ונדרי הטור וציי' דמשמע שאין איסור צגילוי

הראש ונשום חוקות העברים, הלא יותר היל
להקשות ונדרי המדרש רבה שהוצא צנוהרשיל
הגיל והוא צפי אמור פי' כי קוף אות וי' שכי
דהקציה לא העריח לקרות קיש צגילוי ראש,
הרי דאין צזה ונשום חוקי העברים אונס המעיין
צלשון העו' יראה שאין זה קושי שהרי כתב
סחוק הוא עכשיו צין העברים וכו', איכ יק לוונר
דבימים הראשונים לא הי' אלס חוק:

אכן זולת זה ייל דהרי אכן קייל כרצנן פי'
ד' מיתות דכיון דכהי' קייף צאורייתא
לאו וניייתו קא גמרינן, ואיכ הי' אס הקציה
הי' נוטה אוהנו לקרות צגילוי הראש לא הי'
שייך הללו דצחוקותיהם לא תלכו ועיי' צחוקי'
דרק אס הוא חוק לעיי' אז לא נהגי ונה דכהי'
צתורה, אזל חוק שלא נענין עיי' ונהי ונה
דכהי' צתורה, ועיי' צשרה חתיס חרימו צהשמנות
קי' קליא, ואיכ אין קושי כלל ונה שהקשה עם
דנינוח כיון שהם אוכלים צשר אכן לא ניכול,
דאי' דונה שכתב צתורה להדי' צכל אוה נפשיך
האכל צשר צזה לא מתיק חוק העברים, אזל
צגילוי הראש שלא כאמרה צתורה היתר צפירוש,
ואדרצה לענין מוקדש כאונר ההיפוך, ודאי ייל
דשייך הללו דצחוקותיהם לא תלכו אונס כי'
לענין הללו דחוקות העברים, שפיר ייל דאס
הקציה מלוה לקיים התורה צגילוי הראש הי' חוק
החורה לא חוקותיהם, אזל ונהרשיל שפיר הביא
ראי' ונהנדרש, דאין לוונר דיש איסור צגילוי
הראש מלך שהוא גורם וניעת יראה והוא כן
ונצני צני אדם, דאיכ האיך הי' הריא שנוטה
ד' לקרות שהוא קבלת עווש ויראהו צפעולה
שהוא ונהנגד ליה וצזה ויושז קושי העולם על
והרשיל הוצא צבלי' רצה קי' צי ונדרי הונדרי
הגיל שכי גיכ לא הערחה עליהם להביא קרין
ונחיות וכו' אעיג דחיות ודאי אסור להקריב,
ולהגיל כיחא דאלו ליה' דהביא ונחיות ודאי
לא הי' צזה איסור, ואין לצי' ונהנגד ונשום ונקום
אס ד' ליה' אזל לענין גילוי הראש הי' קציה
ולד וניעת יראה ככיל, ועיי' צציר הגיל ונה
שהי', ועיי' צשרה שציה יעקב קי' הי' צחיג ונאריח
שהניח צקושי' ולעי' לקיו צצהסי', ועיי' נש"כ
צישיעיק קי' צי דבר נכון ונהקבל צגוף ראי'
הנוהרשיל זיל, ואיכ אפוא אין נכחי להקבים
שירא ד' ישעבד עלונו לילך צגילוי הראש כל
הימים אשר הוא חי צשירותו צפרט שהגוי ונקש
זה ונכוס שהוא ונקפיד על חוק שלהם, ואני
אביא ראי' לזה ונהנוהרשיל זיל גופי' שהתנינו
עם על הנוסם שאינם נזהרים והולכים צקוונה
זקופה וצגילוי הראש ונקפידים, ויהר חרה אפו
על העולם שנוכדין וני שבותה יין נכך וכו' ווי'
שהוא אוכל ושהה צהכשר רק שהוא צגילוי הראש
הופקין אותו כאלו ילא מן הכלל, הרי שהוא העיד
שכן הי' צדורי, ואף שהוא לווח עיי' לונה הוא
כן, אזל עביפ חזינן עד כונה הקפידו צדורי
על מי שהולך צגילוי הראש, ופוק חזו ונה
עומל דבר, ואס כן החכם עיניו צראשו להלליח
צאופן הנאוה ליראי השם:

וצזה הנני צדיש וולונדו להועיל:
מרדכי

עז

באר משה

ז

שבזמנינו ההולך בגילוי ראש עובר על לאו דבחוקותיהם לא תלכו עי"ש. וכ"כ בחש"י מהר"י מזנונא סי' ל"ד עיי"ש. ואפשר שבזמנינו וזפרע כאן במדינת ארצות הברית (אמעריקא) שהגויים בעלמם רוצה רובא אינם מאמינים בחוקותיהם של מאז, לדברי הע"ז אין מקום לאסור, עכ"ז עכ"פ אלילנו נשאר מאז ועד עתה חומר הענין שלא לילך בגילוי ראש ובעינינו אנו רואים שכל ההולך בגילוי ראש בין בשוק בין בבית אבד חזקה כשרותו אלל כל רואיו.

ג) ושמעתי מלינה יפת תואר דרחמנא שרי מפי כ"ק אאמו"ר הגאוי"ק ז"ל הי"ד בשם קמוח"ז מרן הח"ס זכ"ע זזה הלשון בלשון אידיש: ההולך בגילוי הראש אינו משוקף לפי שהולך בגילוי הראש, אלא מפני שהוא משוקף הולך בגילוי הראש (ווער עס גייט מיט אויפגעדעקטן קאפף איז נישט א שייגן ווייל ער גייט מיט א גילוי הראש, נאר ווייל ער איז א שייגן גייט ער מיט א גילוי הראש). ומלאתי בחי' ח"ס (גדרים ל' ע"ג) אחר שהביא דברי החוס' (שם) כ' וז"ל: ומ"מ נראה לי הא דבזמנינו "מקפידים מאוד מאוד" מבלי לגלות ראש ומחשיב את המגלה "לפושע" לא נהגו אצותיו כן מטעם מנהג פרישות ויראה שמים דא"כ וכי' אלא על כרחך לא מטעם חסידות הנהיגו כן אלא מעיקר הדיון כמ"ש הע"ז (סי' ח') מאחר שעשאוהו ע"ז חק לע"ז לילך דוקא בגילוי ראש ולכבד הע"ז זזה אס כן נאסר לנו מן הדיון ולע עדיף ממלצה שהיתה אהובה בימי האבות ומשעשאוהו אמוריים חק לע"ז שנאה הקצ"ה ומכ"ש הך ומנהג זה נהגו בזכרים ולא בנקבות שלהם, אדרבה אית זבו קפידא בנייהם שלא תלכנה בגילוי ראש לבית ע"ז, ע"כ לא החמירו אצותינו בגילוי דנקבות פנויות עכ"ל. וזה ממש יסוד למלינת הח"ס זכ"ע ששמעתי מפי כ"ק אאמו"ר הגאוי"ק ז"ל הי"ד כנ"ל.

ג) ומאחר לפי הנשמע גם עתה בזמנינו הגויים זכרים הולכים לבית חפלתם רק בגילוי ראש והנקבות רק בכסוי ראש, נגריים הגויים גם עתה לפי חוקותיהם של אז ולא נשתנה אללם חוקיהם אפשר וגם יותר מסתבר דגם בזמנינו דינו של הע"ז ומהר"י במרוגא בחקפו ובגבורתו, וע"כ גם בזמנינו מונח בעלמותינו ורמ"ח אצרינו ומזדעזים כשאנו רואים שח"ו אחד ממכירינו יושב וק"ו הולך בשוק בגילוי ראש. ומעיד אני עלי שמים

נשאלתי אם מציעים לו משרה לפרנסה בתנאי שצריך להיות בהמרכז ששם עובר בגילוי ראש מה יעשה אם שרי לו לקבל כי קשה מאוד לו למצוא עבודה לפרנסתו.

השבתי עפ"י הלכה יש מקום להתיר אבל עצתי שבודאי לא לקבל משרה זו כי גילוי ראש מרגילו לאדם לקלות ראש ולהפקירות, ויבטח בה' שיזמין לו פרנסתו בהיתר ולא באיסור. קיבל דברי ובעזרה"ת אח"ז מצא מקום פרנסה יותר טוב מהראשון.

ח) עיין במס' קידושין (ל"א ע"א) ר"ה בריה דרב יהושע לא הוי מסגי ד' אמות בגילוי ראש. ובשבת (ק"ח ע"ג) איתא אמר ר"ה בדריי תיתי לי דלא סגינא ד' אמות בגילוי הראש. והב"י (סי' ל"א) מביא משמ"י דהכלבו דתיתי לי אינו אלא מידת חסידות וכ"כ בדרכ"מ וז"ה (סי' ז') וכ"כ מהרש"ל בחש"י (סי' ע"ג) והב"י (סי' ז') ועיין עוד בחש"י שבות יעקב (ח"א סי' קמ"ד) אבל חידוש שהעור ברמזים בפ"ק דקידושין כ' דאסור לילך ד' אמות בקומה זקופה ובגילוי הראש עי"ש משמע דגם גילוי הראש אסור מדינה כמו קומה זקופה מדכללן ביחד, ולפי"ז העור ע"כ ה"י ס"ל "דחיתי ל"י אינו מידת חסידות אלא מעיקר הדיון, ועיין מהל"ה (סי' ז' סק"ו). ועיין בשד"ח (מערכת ח' כלל א') מה שכתב זזה אס כל תיתי לי הוי מדת חסידות או מדינה עי"ש. ועיין בספר המנהיג (הל' חפלה סי' מ"ה ומ"ט) באריכות בענין קומה זקופה וגילוי ראש וראה צביאורי הגר"א (סי' ח') וזכ"ר המנהיג (הל' סעודה). ודבר פלא נמלא בחש"י זכרון יודא לר"י בן הר"ש (סי' כ') שכתב להחיר ללמוד בגילוי הראש אס אינו יכול לסבול כובד החוס עי"ש ועיין רש"י (סנהדרין ק"א ע"ג ד"ה בתפילין) שאינו נכון להיות בגילוי הראש לפני המלך עי"ש ועיין בחש"י מהרש"ל (הג"ל סי' ע"ג) ומה שכ' האחרונים על דבריו ועיין דע"ת (סי' ז') מה שכתב על דבריו (ועיין עוד בדע"ת סי' ח' ס"ג), ותשו' האחרונים מלאים במה שהאריכו לדחות דברי מהרש"ל ובראשם הע"ז (סי' מ"ח) ואלי' רבה (סי' ז') ועוד ועוד, ועיין בככה"ח (סי' ז') אות ע"ו ע"ו וי"ז כ' וסי' ל"א אות י"ג). ובחש"י האלף לך שלמה ילא לחדש דבגילוי כולה בודאי אסור רק במקלתו מותר ותיתי לי שאמר שגם לא הלך במקלת גילוי זה. מדת חסידות אבל גילוי הראש כולו אסור מלד הדיון עי"ש. ודבריו לריכוס תלמוד ואינם מזכירים לגמרי ועיי"ש ודוק. ועיין במג"א (סי' רפ"ג סק"ח) בשם החוס' יומא כ"ה א' ד"ה והא בעינן. וגם בתה"ד בפסקים (סי' ר"ג) מפורש שלא כדבריו עי"ש אבל ידוע שיעת הע"ז (סי' ח' סק"ג)

שלא יקבל המשנה ושניהם הבינו שח"ו יכול לגרום
משנה זו בכל עניויו. והגם שבי לריך מאוד
לפרנסתם. ואח"כ קבל משנה אחרת הרבה
יותר טובה מהראשונה ומחזיק טובה ונותן שנה
והודי לקוב"ה על כל הטוב שטעם עמו ועם
משפחתו בעזרי"ת.

וע"ז בעה"ח חדש אדר שנת תשל"ח לפ"ק פה
ברוקלין יצ"ו.

משה שטערן

פירות הנושרין

(א) אם גילוי ראש רק מסרת חסידות אסור או מעיקר הדין.
(ב) ח"י דבר מח"ם שבזמנינו מקפידין ע"ז מאוד לאסור מדינא.
(ג) לכסות כלילה בעת השינה. (ד) לילך ד' אמות בקומה זקופה
אסור מן הדין. (ה) מצוה לחנך הקטנים שיכסו ראשיהם.
(ו) החולך בגילוי ראש הוא שיינץ ומפני שהוא שיינץ חולך בגילוי
ראש. (ז) לילך ד' אמות בגילוי ראש אסור מן הדין.

סימן מא

נשאלתי מת"ח אחד שראה בספרי ב"מ
(ח"א סימן א') שאין רוח רע
דביה"כ שורה על האוכלין ומשקין שמכניסין בו,
אם שרי ליכנס לביה"כ עם תרופה שמוכרת לישא
עמו תמיד עפ"י צווי הרופא.

השבתי לו בודאי אין שום נפק"מ ועוד יותר
טוב התרופות להקל מאוכלין
ומשקין. דלרוב התרופות בקופסאות ואפילו בלא
קופסאות דבר מה מכסה כל תרופה שעיקר
התרופה מה שבאמצע הפילל באמצע הכדור
ובחוץ רק דבר המשמרו נראה ולא גוף התרופה
המרפא. ועוד דהתרופה איננו מגולה בכל אופן
מונה בשום דבר מכוסה הדק הישב באופן רלית
מאן דחש ומותר לכתחילה ובפרט שהרופא כן
צוה ויפה ראה בספרי וה' ישלח לו רפו"ש
במהרה שלא יצטרך לתרופות אלו.

אין לי להוסיף על הכתוב בספרי ה"ל אלא מה
שמלאתי בספר תשו' תורה שלמה (הנדפס)
אחר כתיבת תשובתי ה"ל בס"י כ"ג להגאון האדיק
בעל בן איש חי ז"ל) שרק על הידים אוזח הכרח רע

וארץ שפעם הי' לפני לדין תורה איש ואשתו מהכח
המתחדשים אצל שומרי שנה וטערת המשפחה אצל
בלא"ה חייבה כחיי אחד מצני ארנות הצרית סחם,
וכמעט מבחון איננו ניכר שהוא יהודי והיא יהודית
כי פרזופיהם וצגדיהם מראש ועד רגל מצני
אמעריקא. ובאמצע מלחמתם שהוריק זה על זו וזו
על זה גפרית ומלח סיימה דברי' שלא רנה לביישו
כ"כ לפני היינו לפני ה"ד אלא מאחר שגילה הוא
עליה דבר זה מוכרחת לגלות דבר שלא אמין לה,
שהוא אחר אכילה ערב כשפושט העיתון אנגלי
לקרוח ויושב צכסא רחצה ידיים לבושתינו הוא מסור
היארמלקא מראשו וקורא צגילוי הראש, וסיימה
דברי' וכי לאיש כזה העובר עבירה גדולה כזו יש
להאמין, וכמעט ילאו אלו הדברים מפיח נתחווירו
פני צעלה ולא קם רוח צקרצו. עמד מכסאו ואמר
לכ האמת אהך אפשר שעבירה זו גרמה לי כל מה
שעשיתי ונתפייסו זע"ז והלכו להם לציתם. הרי לך
שגם אלל ה"מאדערנט" המתחדשים גילוי הראש הוא
"העט חמור" מאוד מאוד ונקרא פושע" (כלשון
הח"ס) וגם בזמנינו אנו, מי שעובר והולך ועושה
מעשיו צגילוי הראש רמ"ח איברי ושס"ה גידי כל
אדם מזדעזע ויש לאסור בהחלט והוא כנקודה של
נסיון וכאבן הבוחן שבזה עבר כל גבולי יהדות ולא
נלח חו מעתה לשום דבר שבקדושה ודע שהאלי
רבה (סי' צ' סק"ד) כתב צעם השל"ק שכוון
לכסות הראש גם צלילה כביום צעת השינה, ומורה
לחנך הקטנים דתכוי עלייהו אימתא דשמיא (מג"א
סק"ו וא"ר שס וש"ע ה"ר" סעי"ז).

(ד) **ולכן** צעם אופן איננו מסכים וממני לא ילא
הוראה להחיר שיקבל משנה זו שיהיה
מוכרח לישב כל היום יום אחר יום שזוע אחר שזוע
חודש אחר חודש צגילוי הראש שבדאי וזדאי עם
הסביבה שנה נמלא כולם דומים להם יפעלו עליו
לרעה וילך מדחי אל דחי עד שיפול ח"ו נגד רזנו
(מעיקרא) צבאר שחת. וה' הטוב ישלם פעלו הטוב
שלא לקבל המשנה, הגם שריך לפרנסתך, ומשכורתך
יהי כפול מן השמים אשר פרשה ממקום עבירה.
ועפ"י נסתר עיין צזוב"ק צכמה מקומות הוצאו
דבריו צספרי האחרונים מפ' נשא ומפ' פינחס
עייש"ה שעון גדול הוא ואין להקל כלל וכלל לא

(ה) **ושמועה** טובה תדען עמם ליללל לי השואל
שאחר שקיבל תשובתי לא קיבל
המשנה הזו כי כל דברי נכנסו לרמ"ח אבריו ושס"ה
גידי וגם תירגס דברי לאשתו וגם היא בקשה אותה



15. *Minchas Yitzchak* 3:33:3
 R' Yitzchak Ya'akov Weiss
 1902-1989

ג) בענין גילוי הראש במשרדי הממשלה, — הנה
 כבר האריכו צוה גדולי הפוסקים,
 בהמבואר בטוש"ע (או"ח סי' ז' [ס"ו], ח' [ס"א]),
 ס"א [ט"ז סק"א], ו"א [ס"ג]), ע"י צרכי יוסף שם,
 ורבים הם הסוברים לאסור מן הדין, דמש"כ נש"ס
 צוה, לאו משנת חסידים הוא אלא דינא הכי, או משום
 דצוה"ז שהוקבע ונתפשט מאד בין העמים איכא צוה
 משום בחקותיהם, ומ"מ אי אפשר לומר כלל צוה,
 צנוגע למשרדי הממשלה, והכל לפי המקום והזמן, אם
 הממשלה אינם מקפידים ע"ז, וע"י נשבו"י (ח"ג סי'
 ה') ונשד"ח (מע' ביהכ"נ אכס"ד ח').

דושה"ט,

יצחק יעקב ווייס



16. *Igros Moshe* o.c. 4:2
 R' Moshe Feinstein
 1895-1986

סימן ב

עיין בסימן תרנ"ו שיותר מחומש א"צ לבזבז על מצוה
 ובמג"א ס"ק ז' כתב בשם חרי"ו דעד עישור נכסיו
 חייב וגם ע"ז מביא בשם הב"י שאינו יודע מנין לו,
 וא"כ כ"ש בגילוי הראש שאינו עשה דתורה ואף לא
 עשה דרבנן אלא מנהג טוב שאונס ממון הוא אונס,
 והשגת משרה שהוא לפרנסתו הוא הפסד גדול יותר
 אף מחומש שאינו מחוייב.

אבל שיטת הט"ז שם דאיכא איסור במקומותינו
 שהוא חוק העכו"ם שא"כ הוא לאו שאונס ממון אינו
 אונס שמן הראוי להחמיר כמותו אף שפליגי עליו דהא
 טעמו הוא טעם גדול ועיין באגרות משה ח"א דאו"ח
 סימן א' שדחקתי בטעם המג"א, מ"מ במקום הפסד
 גדול כזה יש לסמוך עליהו, ובפרט במדינתנו בזה"ז
 שברור שלא מצד חוקיהם עושים זה אלא משום דכן
 נקל להו יותר, וכדחוינן ששום איש ממדינה זו תולך
 בכובע בשוק דשומרי תורה גמי אין הולכין בכובע
 אלא ביארמולקע דקה ואף בחורף שקר בחוץ לילך
 בלא כובע תיכף שבאין לבית חולצין הכובעים
 ומלבישין יארמולקע, וא"כ ודאי בשביל זה גם הנכרים
 אין הולכין בכובעים כשחם גם בחוץ ואף כשקר בחוץ
 ומוכרחין לילך בכובע בחוץ כשבאין הביתה פושטין
 הכובעים, וכיון שהם אינם צריכין לילך בכסוי הראש
 יושבין בגילוי הראש, אבל לא שהם יושבים בגילוי
 ראש מצד קפידת איוה חוק דלכן ליכא בכאן סברת
 הט"ז ולכן לכו"ע הוא רק זהירות מצד המנהג הטוב
 והקדוש לנו שלא חמיר זה מעכה שהפסד ממון הוא
 אונס כדלעיל.

והגני ידידו מברכו,

משה פיינשטיין

אם מותר לילך בגלוי ראש לצורך פרנסתו

ב' דר"ח אייר תשל"ד.

מע"כ הנכבד מוה"ר הלל ארלנגער שליט"א.

הנה בדבר שצריך מע"כ להשיג משרה שצריך להפגש
 עם בעלי המשרד שאומרים לו שיצטרך שם
 להוריד כובעו מעל ראשו ולישב בגלוי הראש בלא
 כיפה שקורין יארמולקע שאם ילבש שם כיפה לא
 יקבלוהו לעבודה שם, והמשתדל עבורו אומר שיהיה
 היוק גם לו על זה שהשתדל עבור אדם כזה שלדעתם
 לא יהיה מסוגל, ואחר שיתקבל אומרים לו שיוכל לישב
 שם עם כיפה, והוא צריך להמשרה לפרנסתו שם
 בדענעווער שלא מצוי להשיג משרה אצל אינשי שלא
 יקפידו על זה אם מותר.

הנראה לע"ד דיותר דהא לדינא בגמי ולרוב
 השיטות הוי גילוי הראש אף לילך בשוק רק מדת
 חסידות אבל כזו שכל אדם צריך להתנהג במדת חסידות
 עיין במג"א סימן צ"א ס"ק ג' והאריך במחצה"ש סימן
 ב' ס"ק ז' ומהרש"ל בתשובה שהביא הט"ז סימן ח'
 ס"ק ג' ובד"מ סימן ב' אית ב' שהביא כן מכלבו בשם
 הר"מ ואף להזכיר שם שמים בגילוי הראש כתב תה"ד
 בפסקים סימן ר"ג שאינו יודע כל כך איסור מפורש
 עיי"ש ובהגר"א סימן ח' סעיף ב' האריך ואסיק שאף
 להזכיר הזכרה בראש מגולה אינו מדינא עיי"ש, שלכן
 אף שכיון שכבר הנהיגו זה בכל ישראל לא גרע ממנהגי
 ישראל קדושים ודאי לא עדיף מעשה ממש דלהפסד
 גדול אינו מחוייב דאונס ממון הוא אונס לגבי מע"ע

לאכילה. וכמו כן כל הנאה שבעולם, לא שייך שתיאסר בשביל ש"עכו"ם עשו זה לחוק.

וממילא גם הישיבה בגילוי הראש, שידוע לכל שאף הנכרים שלא שייכי לאמונת הנוצרים, ואף אלו שאין מאמינים בשום דבר, יושבים בבתיהם והולכין בחוצות בימות החמה בראש מגולה משום שכן ניחא להו להנאת גופן, לא שייך לאסור זה משום הלאו דבחוקותיהם לא תלכו, אף להט"ז שכתב בס"ק ח' ס"ק ג' שמאחר שהנכרים עושים כן תמיד שתיכף שיושבים פורקים הכובע מראשם היא ישיבה בגילוי הראש איסור דבחוקותיהם. ועיין בבאור הלכה סוף סימן ב', דכתב דאין להחמיר במפלה ראשו, אחר דחשש דבחוקותיהם לא שייך לדידה לכו"ע כי הרי רואין שעושה זה רק לטובת עצמו. ואין לך ידיעה ברורה מזה שידועין שכל אנשי אמעריקא וכן מדינות יורפא הולכין ויושבין בהבתים ובמשרדים (אפיסעס) בראש מגולה, שהוא רק להנאתם ולא בשביל איזה אמונה באיזה ע"ז. ורק בימות הט"ז ואחריו אולי קרוב לזמננו, ברוסלאנד ובפולין, היו פשוטי העם דעכו"ם ג"כ הולכין בעצם מלובשין גם בכובע כשהיו הולכין מהבית לחוצות, שא"כ לא היתה פשיטתן הכובע כשבאין הביתה, והעיקר כשיושבין לאכול, בשביל החום, אלא בשביל החוק שעליהם. אבל עתה שאין לובשין כלל כובע, הרי גילוי הראש הוא רק בשביל החום. וכל הנכרים, אף שאין מאמינים באמונת הנוצרים, אין לובשין כלל כובע, וממילא ליכא אף להט"ז האיסור דבחוקותיהם לא תלכו. ונמצא שאיסור ממש ליכא במדינותינו בזמן הזה. ולכן אם א"א להשיג משרה לפרנסתו אם ילך מכוסה ראשו, רשאי לקבל משרה זו. ואין חלוק בכוונת ההנהלה, מאחר שליכא איסור ממש. אבל כמדומני שאם ילך בכובע לא איכפת להו, ורק בכיפה שקורין יארמילקא הם מקפידין, וא"כ הא יכול לילך בכובעו הרגילה שהולך בחוצות ולביה"כ"נ. ואם חס לו הרבה יכול לפשוט שם במשרד שעובד מלאכתו, וכשצריך לילך ילבש כובעו הרגילה. ועיין עוד בזה באגרות משה אורח חיים ח"א סימן א' בסופו, ד"ה ובסתירת דברי המג"א, ושם בס"ק צ"ג ד"ה ובדבר אם מותר לקבל עבודה ובסי' צ"ה שאסור לגלות ראשו כדי ללכת לטיאטר ומאוויס, ואו"ח ח"ד סימן ב' ד"ה אבל שיטת הט"ז, ושם סימן מ' סעיף י"ד לגבי תפילה בגילוי ראש, שכ' שבתפילה הוא בודאי חוק העכו"ם.

ובדבר אם מותר לקבל עבודה במקום שיצטרך ללכת בגילוי ראש. פשוט שמותר דאינו מחוייב להפסיד ממון בשביל זה דאינו איסור ממש אף מדרבנן אלא הוא מנהג טוב, שודאי לא חמור מבטול עשה שאינו מחוייב להפסיד סך גדול, ומניעה מליקח עבודה שהיא עיקר פרנסתו הוא כהפסד גדול. ואף להט"ז שסובר דבזה"ז הוא אסור מצד חק עכו"ם שא"כ הוא לאו שיש לאסור אף במקום הפסד ממון. הא לבד שאין דינו ברור הנה תלוי דבר זה להט"ז בהמקומות ובמדינה זו ודאי אין זה משום חק עכו"ם דרובן אינם זהירים בחוקיהם. אבל ודאי רק במקום עבודתו שע"ז הם מקפידין יהיה רשאי אבל כשיצא לחדר אחר וכ"ש כשיצא לשוק יהיה אסור אף אם ילעיגו עליו כיון שלא יפסיד משרתו ועבודתו בשביל זה.

ובדבר לגלח בין המצרים בשביל עבודתו. הנה אם אינו יכול לילך לעבודתו כשאינו מגולח רשאי לגלח כדי שלא יפסיד. ואם הוא רק בשביל שילעיגו עליו אבל לא יהיה לו הפסד ממון אסור.

יידה.

משה פיינשטיין

ג. אם אסור מצד בחוקותיהם לא תלכו לישב בגילוי הראש גם בימינו

והנה פשוט לע"ז דאף מה שהוא ודאי נחשב חוק העכו"ם, אם הוא דבר שחזינן שעושין כן כולי עלמא דנכרים, גם אלה שלא שייכי כלל לאמונתם ולחוקותיהם, מטעם שכן יותר ניחא לעלמא להנאתם, כבר ליכא על זה איסור דבחוקותיהם לא תלכו. וגם פשוט שאם יעשו עכו"ם חוק לע"ז שלהם לאכול איזה מין מדברים הטובים והראויים לאכילה - שלא יאסר אותו המין

19. Shulchan Aruch
Choshen Mishpat 228:6

ו אסור לרמות בני אדם במקח וממכר או לגנוב דעתם כגון? אם יש [ד] מום במקחו צריך להוריעו ללוקח פ אף אם הוא עכו"ם לא ימכור לו בשר נכילה בחוקת שחומה פ ואין לגנוב דעת הכריות ברכרים שמרא' שעושה בשבילו ואינו עושה אסור כיצד ח (ג) : לא יסרה (בחבירו) שיסעוד עמו והוא יודע שאינו סועד ולא ירבה לו בתקרובת והוא יודע שאינו מקבל ט ולא יפתח חבית (ג) הפתוחות לחנוני וזה סובר שפתחם בשבילו אלא צריך [ה] להוריעו שלא פתחם בשבילו י ואם הוא רבר דאיבעי ליה לאסוקי אדעתיה שאינו עושה בשבילו ומטעה עצמו שסובר שעושה בשבילו לכבודו כגון שפגע בחבירו בדרך וסובר זה שיצא לקראתו לכבודו אין צריך להוריעו :

20. Shulchan Aruch o.c. 2:6

ה. הכשחולץ מנעליו (ח) חולץ של שמאל תחלה : ו. אסור לילף ז (ט) בקומה זקופה. (י) ולא ילף י (יא) ארבע אמות י (יב) בגלוי הראש (מפני כבוד השכינה *). (יג) ויבדק נקביו. הגה ויכסה כל גופו, ולא ילף י (יד) יחף (אור ודוע). ויגיל עצמו לפנות בקר וערב, שהוא נריות ונקיות (הגהות מיימוני פרק ה מהלכות דעות) :

21. Mishna Berura

משנה ברורה

(יא) ארבע אמות. ומדת חסידות א"א פחות מארבע אמות, ואפלו י"ב בעת השנה בלילה. ויש שמצדדין לומר דאפלו ארבע אמות אינו אסור מדינא רק להצנעין במעשיהן, אבל כבר כתב הט"ז לקמן בסימן ח דבזמננו אסור גמור מדינא להיות בגלוי הראש, ואפלו יושב בביתו, עין שם הטעם. וכן כתב בתשובת מהר"י ברונא. וכתב המגן אברהם, דאפלו קטנים נכון להרגילם בכסוי הראש כי היכי דלהוי להו אימתא דשמיא, כדאימא (בשפת קנו) פסי ראשן כי היכי דלהוי עלף אימתא דשמיא. ובע עוד, דלענן גלוי הראש די כ"ב בכסוי היד על הראש, והוא הדין אם מפלה ראשו שרי בגלוי הראש. ועין בפרי מגדים שכתב דליף ארבע אמות תחת אור השמים לא מהני בזה כסוי הראש ביד : (יב) בגלוי הראש. וכל שכן שאסור לברך והוא הדין ללמד בגלוי הראש, כ"ב ולא מהני בזה כסוי היד, דיד נראש חד גופא אנון, ואין הגוף יכול לכסות את עצמו. כ"ב ויש מקלין בזה בשעת הדחק, כגון בלילה שרצה לשתות ואין לו כובע בראשו, ודי במה שמכסה ראשו בידו, אבל יותר טוב לנהוג כמו שהעולם נוהגין, שממשיך הבית יד של הבגד כ"ב על היד ומכסה בו ראשו, דאז הוי שפיר כסוי לכלי עלמא. וכתב הפרי מגדים, דיש לזהר בשעת הנחת תפלין של ראש כ"ב שלא יברך הברכה בראש מגלה **. ופרוק' משערות, אף אותן שתפורין בבגד מתחתיו, כ"ב יש לאסור מפני מראית העין, שיאמרו ששערות הן. כ"ב ויש מקלין : (יג) ויבדק נקביו. כדי שיהיה אחר כך גופו נקי בשעת קבלת

באור הלכה

שפתנו, ואם מפלה ראשו שרי. הן אמת בפרי מגדים כתב, ואם מפלה ראשו, כהאי גונא שרי, משמע מנה דרוקא במכסה בידו. ואנכי השמטתי תבת כהאי גונא, משום דמספר שמלה חדשה משמע דבזה שרי בכל גוני, ולעניות דעתי שאין להחמיר בזה, אחרי דחשש דובחקותיהם לא שייך לדידה לכלי עלמא, כי הכל רואין שעושה זה רק לטובת עצמו :

ג. ב (יא) יהא צנוע. עין בכרכות סב ע"א וע"ב דמפליג הגמרא במדת

22. Shulchan Aruch 206:3

העץ, וברך על פרי האדמה (ג) ונתתו לפטר את פרי העץ, (י) יצא : ג. וכל אלו הברכות צריכה שלא יפסיק (יא) בין ברכה לאכילה. הגה (יב) יותר מכדי (ד) דבור (בית יוסף בשם שבולי לקט). ויצריף להשמיע לאזניו, ואם לא השמיע לאזניו יצא, ובלבד שיוציא (יג) בשפתיו. ונאמרים (יד) בכל לשון. ולא יברך ערם עד שיכסה ערותו. במה דברים אמורים (טו) באיש, אבל אשה יושבת ופניה של מטה (טז) טוחות בקרקע, כי בזה מתכסה ערותה (ועין לעיל סימן עד סעיף ד). ואפלו אם אינו ערם, אם לבו רואה את הערוה או שראשו מגלה אסור לברך : ד. וכל דבר שמברך עליו לאכלו או להרית בו (יז) צריף לאחזו (יח) בימינו כשהוא מברך :

סי' ב'

סעיף ו: ולא ילך ד' אמות בגילוי הראש וכו'.

מ"ב סקי"ב: ופרוק משערות אף אותן שתפורין בבגד מתחתיו יש לאסור מפני מראית העין שיאמרו ששערות הן ויש מקילין. ועיין בהערה.³



23. Emes L'Yaakov on
Shulchan Aruch
R' Yaakov Kamínetzky
1891-1986

www.dafyachad.com

³ פאה נכרית לאנשים בשכיל כיסוי הראש כודאי זה מעלה, אבל יש לחשוש למראית העין עכ"פ בשעה שמברך ואוכל, דמיחזי כמברך ואוכל בגילוי הראש - מפי השמועה.

24. Aruch Ha'Shulchan o.c. 2:10
R' Yechiel Michel Epstein
1829-1908



י איתא בקדושין שם רב הונא בריה דרב יהושע לא מסני ד' אמות בגילוי הראש אמר שבינה למעלה מראשי ואיהו גופא אמר בשבת [ק"ח:] תיתי לי דלא סגינא ד"א בגילוי הראש ושם [ק"ו:] איתא כסי רישך כי היכי דתיהוי עלך אימתא דשמיא ומביא שם מעשה שגילוי הראש הביא אדם לידי עבירה ואיתא במס' בלה פעם אחת היו יושבים זקנים בשער ועברו לפניהם שני תנוקות אחד כיסה את ראשו ואחד גילה את ראשו וחקרו אחרי זה שגילה ראשו ונמצא שהוא ממור ובן הנדה ע"ש והענין שהראש שבו המוח שהוא מקור החכמה והיראה אין לו להתגלות לפניו יתב' שמלא כל הארץ כבודו כמו שאין לעמוד במקום קדוש בגילוי ראש ואם אינו עושה כן עוות יצרו מתגבר עליו גם בלא הרגשה והנה יש מן הגדולים הסוברים שמעיקר הדין יש איסור בזה ויש שסוברים שוהו רק ממדת חסידות אמנם אם כה ואם כה הנסיון יעיד על זה [ובמקום ההכרח כמו בערכאות הקיר"ה שמדינתא דמלכותא אין לילך בכיסוי הראש בשם מותר אך שלא במקום הכרח מני שרואה לזכות צידאת ה' ישמור ח"ע מזה ודי למצין ודוק]:

25. Melameid L'Hoil
R' David Zvi Hoffman
1843-1921



ג"ר

ש א ל ה :

אי רשאי ליטבע בערכאות שלהם בנילוי ראש.

ת ע ר ב ה :

אין לי פנאי להאריך כעת. אבל עיין בכנה"ג לוי"ד סי' קנ"ו רמסקל בשעת הרחק. ועיין בכית לחם יהודה ושער אפרים שהביאו זה ורומז על ש"ח ועיין גם בכית הדל לוי"ד סי' קנ"ו רה"ו נותנים שוחר שלא יצטרכו ליטבע בנילוי ראש. והנה בעת הזאת הרבנים היראים כמדינות אונגארן מחמירין מאד בענין נלוי ראש, עיין הברור מש"ס ופוסקים כשר"ח נחלח בנימין סי' ל'. והנה הנר"א בהנהגותיו לס"ח סי' ק"כ ב' העלה שאין איסור אפילו להוציא אזכרה כנ"ר אלא מירח חסידות. ומ"ש שם בחשוב נחלח בנימין שאם כבית חנוך שמו לחוק שצעירי ישראל צריכין ליטב רוקא כפריעת ראש ועושין כן ע"ד אכיהם וראשי העדה, זה איסור נמור משום ובחוקותיהם לא תלכו. הנה בק"ק יראים רפ"מ ב' שנים וחצי) יושבים החלמירים רפאל הירש וצ"ל (שאני הייתי מורה שם ב' שנים וחצי) יושבים החלמירים בשעת לימוד שאר המרעים כפריעת ראש, ורק בשעת לימוד תורה מכסים ראשם (וכן הוא המנהג בכית הספר בהאסבורג) וזה געשה שם עפ"י חקנת הרה"ג מו"ה ש"ר הירש וצ"ל. ובפעם ראשון שבאתי לביהו של הרה"ג ש"ר הירש ככובע על ראשי, אמר לי שכאן הוא דרך ארץ להסיר הכובע מעל הראש כשבאין אל אדם חשוב, ואולי יראה מורה אחר (יש בכית החינוך שם גם הרבה מורים א"י) שאני איני מסיר הכובע מעל הראש לפני בית החינוך (ריעקטאָר) היה מחשב זה כאילו אני מבוה אוחו. ובוה וכיוצא כזה אין בו משום בחוקותיהם. — ואם כן בנידון דידן אם השופט נותן רשות לכסות הראש בשעת השבועה מה טוב, וכל אחר כוראי לכחלה צריך לבקש מהשופט לכסות ראשו ויאמר כי הוא מצווה לכסות ראשו בכל דבר שבקדושה והשבועה הוא לו כלתי ספק דבר קדושה. אמנם אם השופט אינו רוצה לחת לו רשות א"צ לקבל עליו אפי' עונש מסון ויכול ליטבע אפילו בנילוי ראש, וכן פסק מהרא"י בפסקים וכתבים לס"ח ר"ג, ע' ש"ח יריעות שלמה חלק א' ועיין כבוד שור לשכת רף ק"ח ע"ב הריכא שנראה מתוך מעשיו רלאו משום חוקותיהם שרי וע' כשו"ת חיים שאל ח"ב סי' ל"ה (רפ"ס ליוארנא) אי רשאי לברך בנילוי ראש וגם מרבר שם אי יש לו על ראשו פערקקע, פסקים וכתבים של מהרא"י סי' ר"ג מחיר ליטבע בנילוי ראש (אך צריך לי לעיין שם בפנים).

The first time
with my hat on my head, Rabbi Hirsch said to me that it is proper respect to remove one's hat when visiting an important personage. [Rabbi Hirsch] explained that if one of the non-Jewish teachers would see me [Rabbi Hoffmann] with my hat on while speaking with the director of the school, they would assume I am lacking the proper respect.

26. Zichron Yehudah
R' Yehudah b. Asher
1270-1349

שאלה כ מה שכחבט שלא מצאח השאלות אשר שלהתי לכבודך אהבם לך פעם אחת הודיעני מה דעתך כנ"י לרבר שטיבולו במשקה וברכה על נטילהם כי ראיתי מחלוקת בן הפוסקים גם הודיעני מה דעתך בקבר שפינו ממנו מ"ח אם אסור לקבור בו מ"ח אחר ואם יש חילוק בזה בין מ"ח מצוה ובין מ"ח אחר ואיזה קבר הוא אסור אם של קרקע עולם או דוקא של בנין ואם יש שעור לאיסורו עד כמה חופסת הכל באר הטב ומה שכחבט באות של ס"ח שצריכה כתיבה לשפה ושלא יעשה מאוח אחת שחים הודיעני אם צריך לגרור האות ולחזור ולכותבה לכתיבה או אם מועיל להעביר עליה הקולמוס והודיעני אם צריך אדם להודר בשעת לימוד שלא ליטב בנילוי הראש ושלוש כנפש עבדך אשר הקטן בן אחיך ר' שלמה ו"ל.
תשובה ודבר שטיבולו במשקה א"א ז"ל (כלל מ"ח סי' ג') היה מפרך נטילה אמנם מפני המחלוקת טוב שלא לברך כי בכל מקום שיש ספק ברכות יש למעט בהם וקבר של בנין שפינו ממנו מ"ח אסור לקבור בו מ"ח אחר ואם אינו של בנין מותר כי קרקע עולם אינו נאסר רמ"א איחקש לע"ו וע"ו באחור לא מיירא וצריך לגרור האות ולכותבה ואיני יודע מה יועיל העברת הקולמוס עליה ויצטד לגרורה אחר כך וטוב הוא שלא ליטב בנילוי הראש בשעת הלימוד למי שיוכל לסבול לפי שילמוד יחר באימה ולפעמים מפני כבוד החום אינו יכול לסבול ושלוש דודך יהודה בן הרא"ש וצ"ל:

27.



WORLD NEWS
APRIL 25, 2018 / 7:50 AM / 21 DAYS AGO

Thousands of Germans join 'kippa marches' to reject anti-Semitism

Madeline Chambers, Michael Nienaber



BERLIN (Reuters) - Thousands of Germans wearing Jewish caps took part in nationwide rallies on Wednesday evening in support of the Jewish community amid concerns about growing anti-Semitism.

Jewish groups are trying to harness public outrage about an attack last week on an Israeli Arab who wore the Jewish cap, or kippa, in Berlin as an experiment. He ended up being subjected to verbal abuse by three people and was lashed with a belt by a Syrian Palestinian. A video was posted on the internet.

That attack followed reports of bullying of Jewish children in schools and prompted the head of the Central Council of Jews, Josef Schuster, to advise Jews not to wear kippas in big cities.

In Berlin, more than 2,000 people participated in the so-called 'kippa march', a police spokesman said. Similar rallies were held in Cologne and other German cities.

The marches followed a decision by Germany's music industry on Wednesday to scrap its prestigious annual Echo awards after a row over anti-Semitism.

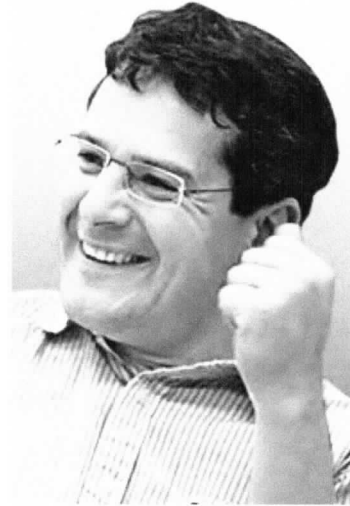
The awarding of this year's Echo music prize to a rapper duo accused of reciting anti-Semitic lyrics caused outrage. Several previous winners returned their awards in protest.

Wear Your Yarmulke – Because You Can & Because it is Good for You

rabbisblog.brsonline.org/1395-2

January 19, 2016

The former CEO of Timberland, Jeffrey Swartz, has made numerous contributions to both his industry in particular and the corporate world generally. In addition to focusing on profits, revenue, and the financial bottom line, Swartz was among the first to emphasize a corporation's social responsibility and duty. In his first "Corporate Social Responsibility Report," issued in 2000, he wrote, "It is not enough for Timberland to make the absolute best boots, or shoes, or clothing in the world. We recognize we must also serve. Everything we do, everything we sell has an impact on the communities in which we live and work."



In a recent article about him, Asher Schechter describes, "Jeffrey Swartz's appearance is misleading. The former president and CEO of the footwear company Timberland is an affable Jew with a yarmulke, and as far as you can get from the rugged look of the shoes he sold until recently, a brand beloved by rappers and world travelers. Swartz dresses modestly and walks around without an entourage in tow – not what one may have expected from the CEO of a big company who made a \$2 billion exit when he sold it less than a year ago."

"An affable Jew with a yarmulke." Most of us don't have the platform or capacity of Jeffrey Swartz and yet we, too, have an opportunity to make a Kiddush Hashem each and every time that we publicly identify as an observant Jew. In the not so distant past, observant Jews in America could not wear their yarmulke to a job or school interview for fear it would handicap them. Many couldn't wear their yarmulke to work for fear they would be discriminated against or even lose their jobs.

Recently, the head of the Jewish community in Marseille, France, called on Jews in the area to hide their yarmulkes. French President Francois Hollande called such a situation "intolerable." A couple of French lawmakers even wore yarmulkes to Parliament in a show of solidarity.

In America, for the most part we are blessed to be able to wear our yarmulkes anywhere without giving it a second thought. My understanding is that today, wearing a yarmulke to interviews or to work in most parts of the country is no longer risky nor does it draw negative attention.

So, given the opportunity to wear a yarmulke so freely, why wouldn't we want to proudly and confidently identify as Torah Jews and welcome the chance to make a Kiddush Hashem

through our ordinary day? All around us, people are choosing to wear pins and ribbons that communicate their commitment to, and advocacy on behalf of, the causes that they care deeply about, including different forms of cancer and autism. Members of Congress wear pins and donors to the women's division of Jewish Federation wear a Lion of Judah.

We also have an accessory that enables us to show our devotion to, and advocacy on behalf of, our cause, namely to fulfill our mandate of *nekadeish es simcha ba'olam*, to sanctify God's name in His world.

Wearing a yarmulke or openly identifying as an observant woman doesn't just serve the mission of sanctifying Hashem's name, but it helps us be mindful of how we are behaving and the impression that we leave.

In an article entitled "[The Trick to Being More Virtuous](#)," Arthur Brooks tells the story of how a briefcase changed his behavior:

Several years ago, I visited Provo, Utah — in the heart of what its residents call "Happy Valley" — to deliver a lecture at Brigham Young University. My gracious hosts sent me home with a prodigious amount of branded souvenirs: T-shirts, mugs — you name it. The Mormons are serious about product placement.

One particularly nice gift was a briefcase, with the university's name emblazoned across the front. I needed a new briefcase, but the logo gave me pause because it felt a little like false advertising for a non-Mormon to carry it. Reassured by my wife that this was ridiculous, I loaded it up, and took it out on the road. In airports, I quickly noticed that people would look at my briefcase, and then look up at me. I could only assume that they were thinking, "I've never seen an aging hipster Mormon before."

That gave me minor amusement; but it soon had a major effect on my behavior. I found that I was acting more cheerfully and courteously than I ordinarily would — helping people more with luggage, giving up my place in line, that sort of thing. I was unconsciously trying to live up to the high standards of Mormon kindness, or at least not besmirch that well-earned reputation. I even found myself reluctant to carry my customary venti dark roast, given the well-known Mormon prohibition against coffee.

Almost like magic, the briefcase made me a happier, more helpful person — at least temporarily.

But it wasn't magic. Psychologists study a phenomenon called "moral elevation," an emotional state that leads us to act virtuously when exposed to the virtue of others.

Long before psychology identified this phenomenon, a brilliant woman in the Talmud intuited it. "The astrologers once told R' Nachman bar Yitzchak's mother, 'your son will be a thief.' She therefore never allowed him to uncover his head. She told him, 'cover your head so that the fear of Heaven should be upon you and pray for God's mercies that the evil inclination will not dominate you.'" (Shabbos 156b)

Similarly, the Talmud (Kiddushin 31) teaches, "Rav Huna son of Rav Yehoshua did not go four *amos* with his head uncovered. He said, the Divine Presence is above my head."

Dressing the part encourages us to live the part. Wearing the uniform makes us mindful to embody the uniform. The Jews were redeemed from Egypt in the merit of maintaining their names, their language, and their dress. Our Jewish dress redeems us and safeguards us from the temptations that surround us.

Jews in parts of the world cannot safely wear a yarmulke in public. We who can, should be especially eager to embrace our Jewish accessories and mode of dress and wear them proudly and with conviction.

Copyright © 2018 Boca Raton Synagogue | All rights reserved.